

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Придунайська філія

***СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ВИБІРКОВОЇ)
«ОСНОВИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ»***

Спеціальність **D3 Менеджмент**

Освітній рівень: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітня програма: **Менеджмент**

МАУП 2025

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Основи ризик менеджменту
Шифр та назва спеціальності	D3 «Менеджмент»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	3 кредити / 90 год. Лекції: 16 Семінарські заняття: 14 Самостійна робота студентів: 60
Терміни вивчення дисципліни	8 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://drive.google.com/file/d/1UnVvfk8VCF1Dw1UTHMDIzQ6MkxDFz-ZP/view?usp=sharing

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

Акулюшина Марина Олександрівна	
Науковий ступінь	кандидат економічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент
Дисципліни, які викладає НПП	Бізнес-планування та створення стартапів Бізнес-аналітика
Напрями наукових досліджень	Теоретико-методологічні засади бізнес-планування, діагностики та забезпечення стійкості підприємницьких структур в умовах ризиків
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	Гугл Академія https://scholar.google.com/citations?user=ZWenFVIAAAAJ&hl=uk&oi=sra https://scholar.google.com.ua/citations?user=wVsOmCGAAAJ&hl=ru ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0230-4019 Web of Science ResearcherID: DKEH-9344-2024
Контактна інформація викладача:	
Е-mail:	menedzmentuk@gmail.com
Контактний тел.	+380677445957
Портфоліо викладача на сайті кафедри / Інституту / Академії	https://izmail.maup.com.ua/assets/files/akulyushina-portfolio.pdf

Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Основи ризик-менеджменту» спрямована на формування у майбутніх фахівців системного мислення щодо управління господарською діяльністю в умовах невизначеності та конфліктності. Курс розкриває сучасну парадигму ризик-менеджменту, що базується на міжнародних стандартах та кращих бізнес-практиках. Здобувачі вищої освіти ознайомляться з повним циклом управління ризиками: від їх ідентифікації та класифікації до кількісного оцінювання та вибору оптимальних методів нейтралізації. Особлива увага приділяється інструментарію побудови карт ризиків, методам хеджування та страхування, а також організації системи ризик-менеджменту як невід’ємної складової стратегічного управління підприємством.

Предметом вивчення дисципліни є теоретико-методологічні засади, методи діагностики та прикладний інструментарій мінімізації впливу ризиків на результати діяльності суб’єктів господарювання.

Метою викладання дисципліни є набуття студентами фахових компетентностей щодо ідентифікації загроз, проведення якісного та кількісного аналізу ризиків, а також обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на зниження їх негативного впливу та забезпечення економічної безпеки бізнесу.

Основними завданнями дисципліни є засвоєння концептуальних основ ризикології та вимог міжнародних стандартів управління ризиками, а також набуття практичних навичок виявлення потенційних загроз внутрішнього і зовнішнього середовища. Вивчення курсу передбачає опанування методів кількісної оцінки ймовірності та наслідків ризикових подій, формування вмінь розробляти карту ризиків підприємства, обґрунтовувати вибір стратегії поводження з ризиками та застосовувати конкретні інструменти їх мінімізації, такі як страхування, диверсифікація, лімітування та хеджування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен:

знати:

- сучасну класифікацію ризиків та фактори, що їх зумовлюють;
- принципи та етапи процесу ризик-менеджменту згідно зі стандартами ISO 31000;
- методичний інструментарій якісного та кількісного аналізу ризиків;
- основні стратегії управління ризиками (уникнення, утримання, передача, зниження);
- механізми хеджування, страхування та самострахування господарських ризиків.

вміти:

- ідентифікувати ризики в різних сферах діяльності підприємства;
- будувати профіль та карту ризиків для візуалізації загроз;
- розраховувати рівень ризику за допомогою статистичних та експертних методів;
- розробляти програму антиризикових заходів та оцінювати їх ефективність;
- організовувати моніторинг ризикової ситуації на підприємстві.

Пререквізити. Ефективне опанування дисципліни базується на фундаменті знань, сформованому протягом попередніх семи семестрів підготовки бакалавра.

Математичний апарат для кількісної оцінки ризиків забезпечують дисципліни «Вища математика», «Теорія ймовірностей» та «Статистика», вивчені на молодших курсах. Розуміння об'єкта ризику — господарської діяльності та фінансових потоків — ґрунтується на компетентностях, набутих у рамках курсів «Економіка підприємства», «Фінанси, гроші та кредит» та «Інвестування». Важливою передумовою є також знання методів обробки даних та управління процесами, отримані під час вивчення дисциплін «Бізнес-аналітика», «Операційний менеджмент» та «Логістичний менеджмент», що дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» та потенційні загрози в ланцюгах створення вартості.

Постреквізити. Оскільки дисципліна викладається у завершальному восьмому семестрі, вона виконує інтегруючу функцію та формує комплексне бачення безпеки бізнесу перед виходом студента на ринок праці. Набуті навички ідентифікації та мінімізації ризиків безпосередньо використовуються при написанні кваліфікаційної роботи бакалавра. Крім того, компетентності з ризик-менеджменту є невід'ємною складовою для успішного опанування паралельних нормативних дисциплін цього ж семестру, зокрема «Стратегічне управління підприємством» та «Основи проектного менеджменту», де врахування фактору невизначеності є критичним для довгострокового планування та успішної реалізації бізнес-проектів.

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	Методи навчання/методи оцінювання
Тема 1	Сутність, природа та класифікація ризиків у підприємницькій діяльності	Методи навчання: - Освітній процес передбачає поєднання лекцій (оглядових, проблемних, лекцій-візуалізацій) та практичних занять у формі семінарів-дискусій. - Для формування прикладних навичок широко використовуються інтерактивні методи: розбір реальних бізнес-кейсів (case study), мозковий штурм, робота в малих групах та виконання аналітичних проектів під час самостійної роботи. Методи оцінювання Оцінювання здійснюється за накопичувальною системою і включає: - поточний контроль: усне опитування, експрес-тестування, розв'язання ситуаційних задач та захист індивідуальних завдань; - модульний контроль: письмова модульна контрольна робота (МКР) після завершення змістових блоків; - підсумковий контроль: іспит/залік (письмова робота з теоретичними та практичними завданнями).
Тема 2	Система та процес ризик-менеджменту: міжнародні стандарти	
Тема 3	Методи ідентифікації та якісного аналізу ризиків	
Тема 4	Кількісні методи оцінювання ризиків: зона ризику та карта ризиків	
Тема 5	Стратегії та інструменти впливу на ризик	
Тема 6	Управління фінансовими та інвестиційними ризиками підприємства	
Тема 7	Страховання та хеджування як методи передачі ризиків	
Тема 8	Організація служби ризик-менеджменту та моніторинг	
Модульна контрольна робота		
Форма контролю залік		

Технічне обладнання та програмне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу передбачає використання спеціалізованих навчальних аудиторій та бібліотечних фондів. Для

візуалізації навчального матеріалу під час лекційних та семінарських занять застосовується мультимедійне обладнання (проектор, комп'ютер). Виконання практичних завдань та поглиблене вивчення окремих тем забезпечується доступом до мережі Інтернет через безкоштовне Wi-Fi покриття.

Форми та методи контролю

Система оцінювання знань здобувачів включає поточний та підсумковий (семестровий) контроль.

Поточне оцінювання здійснюється систематично під час практичних і семінарських занять з метою перевірки рівня засвоєння теоретичних основ, сформованості навичок діагностики та прогнозування, а також уміння застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення для моделювання й аналізу даних.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю.

Участь студентів у навчальному процесі реалізується через усні виступи, презентації аналітичних досліджень, доповіді за результатами розбору кейсів, а також активне залучення до фахових дискусій та мозкових штурмів. Письмова складова роботи охоплює виконання контрольних і тестових завдань, підготовку аналітичних записок, рефератів та конспектів за матеріалами лекцій і самостійного опрацювання.

Методи поточного контролю.

Методичний інструментарій контролю поєднує усні форми (опитування, співбесіди) та письмові види робіт (звіти, розрахункові завдання, побудова моделей). Оцінювання також базується на спостереженні за активністю здобувачів під час вирішення проблемних ситуацій, перевірці результатів презентації індивідуальних проєктів та проведенні тестування з відкритими й закритими типами завдань.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*

Теми	Поточний контроль знань						Підсумковий контроль		Загальна кількість балів
	Семінар 1 (Тема 1,2)	Семінар 2 (Тема 3,4)	Семінар 3 (Тема 5)	Семінар 4 (Тема 6)	Семінар 5 (Тема 7)	Семінар 6 (Тема 8)	Модульна контрольна робота	Залік**	
Робота на семінарському занятті	6	6	6	6	6	6	20	20*	100
Самостійна робота	4	4	4	4	4	4			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Критерії та порядок оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється відповідно до чинного Положення про оцінювання у закладі вищої освіти.

Модульний контроль проводиться на завершальному занятті кожного змістового блоку у формі письмового тестування.

При оцінюванні модульного тесту враховуються обсяг і правильність виконання завдань:

- оцінка «відмінно» (А) виставляється за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% всіх завдань);
- оцінка «добре» (В) виставляється за виконання 80% всіх завдань;
- оцінка «добре» (С) виставляється за виконання 70% всіх завдань;
- оцінка «задовільно» (D) виставляється за правильне виконання 60% запропонованих завдань;
- оцінка «задовільно» (Е) виставляється, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- оцінка «незадовільно» (FX) виставляється, якщо виконано менше 50% завдань.
- Неявка на модульний тест - 0 балів.

Вищезазначені оцінки перетворюються на рейтингові бали таким чином:

«А» - 18-20 балів;

«В» - 16-17 балів;

«С» - 14-15 балів;

«D» - 12-13 балів.

«Е» - 10-11 балів;

«FX» - менше 10 балів.

Підсумкова семестрове оцінювання з дисципліни «Основи ризик-менеджменту» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студентів. Воно проводиться у терміни, визначені навчальним планом, і охоплює обсяг матеріалу, визначений програмою курсу.

Підсумкове оцінювання проводиться у формі тесту. До семестрового оцінювання допускається студент, який виконав усі необхідні роботи.

Підсумкова оцінка виставляється на основі результатів навчання студента протягом семестру. Оцінка студента складається з балів, накопичених за результатами поточного оцінювання, та заохочувальних балів.

Студенти, які виконали всі необхідні завдання і отримали оцінку 60 балів або вище, отримують оцінку, що відповідає отриманій оцінці, без додаткового тестування.

Для студентів, які виконали всі необхідні завдання, але отримали оцінку нижче 60 балів, а також для тих, хто бажає поліпшити свій бал (результат), викладач проводить підсумкову роботу у формі тесту під час останнього запланованого заняття з дисципліни в навчальному семестрі.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Оцінка самостійної роботи

Загальна кількість балів, отриманих студентом за виконання самостійної роботи, є одним із складових академічної успішності з дисципліни. Самостійна робота з кожної теми, відповідно до програми курсу, оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів за допомогою стандартизованих та узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань) критерії оцінювання.

Максимально можлива оцінка самостійної роботи (індивідуальні завдання)	Рівень виконання			
	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно
4	4	3	2	0-1

Форми оцінювання включають: поточне оцінювання практичної роботи; поточне оцінювання засвоєння знань на основі усних відповідей, доповідей, презентацій та інших форм участі під час практичних (семінарських) занять; індивідуальні або групові проекти, що вимагають розвитку практичних навичок і компетентностей (опціональний формат); вирішення ситуаційних завдань; підготовка резюме з самостійно вивчених тем; тестування або письмові іспити; підготовка проектів статей, тез конференцій та інших публікацій; інші форми, що забезпечують всебічне засвоєння навчальної програми та сприяють поступовому розвитку навичок для ефективної самостійної професійної (практичної, наукової та теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Успішне опанування освітнього компонента «Основи ризик-менеджменту» вимагає від здобувачів освіти високої самодисципліни та відповідального ставлення до навчального процесу. Обов'язковими умовами є регулярне відвідування лекційних і практичних занять, активна участь в аудиторній роботі, а також своєчасне і якісне виконання всіх видів самостійних та контрольних завдань, передбачених програмою. У разі пропуску занять або отримання незадовільних результатів студент зобов'язаний ліквідувати академічну заборгованість шляхом відпрацювання відповідних тем.

Невіддільною складовою навчання є суворе дотримання норм академічної етики та культури поведінки. Освітній процес базується на принципах академічної доброчесності, що передбачає виключно самостійне виконання всіх письмових робіт, доповідей та презентацій. Будь-які запозичення думок чи текстів інших авторів мають супроводжуватися коректними посиланнями на першоджерела. У межах курсу неприпустимими є будь-які прояви академічної недоброчесності, зокрема плагіат, самоплагіат, фабрикація та фальсифікація даних, списування, обман, хабарництво чи необ'єктивне оцінювання.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Бугріменко Р. М. Ризикологія: навчальний посібник / Р.М.Бугріменко, П.В.Смірнова. Харків : ТОВ «Видавництво «Форт», 2022. 148 с.
2. Гудзь О. Є. Управління ризиками підприємств в умовах цифровізації: навч. посіб. / О.Є.Гудзь, А.А.Захаржевська. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф., 2023. 176 с.
3. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навч. посібник / З.Д.Калініченко. Дніпро : ДДУВС, 2021. 224 с.
4. Кібік О. Ризик-менеджмент: навч.-методич. посібник / О.Кібік, О.Слободянюк, Л.Кузнецова; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 84 с.
5. Кущик А. П. Управління ризиками: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти / А.П.Кущик. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 119 с.
6. Гросул В. А. Управління ризикостійкістю підприємств торгівлі: теорія та практика: монографія / В.А.Гросул, М.О.Усова. Харків : Біотех Книга, 2024. 254 с.

Допоміжна література

1. Акулюшина, М. О. Стратегії розвитку підприємств в умовах кризових явищ / М. О. Акулюшина, О. М. Лук'янчук, А. В. Гінкова // Економіка та сусп-во. - 2024. - Вип. 61
2. Гуцу, А. В. Особливості ризик-менеджменту на підприємстві в умовах воєнного стану / А. В. Гуцу, О. М. Лук'янчук, М. О. Акулюшина // Економіка. Фінанси. Право. - 2024. - № 6. - С. 45-49.

3. Вараксіна О. Управління ризиками в контексті економічної безпеки підприємства / О.Вараксіна, В.Побіденна, Р.Гребеник. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-47>
4. Гросул В. А. Ризик: сутність, причини виникнення та основні види / В.А.Гросул, М.О.Усова. *Економічний простір*. 2021. №176. С. 58–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-9>
5. Долінський Л. Б. Фінансовий ризик-менеджмент: навч.-метод. посібник / Л.Б.Долінський. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022. 132 с.
6. Демченко Г. В. Ризик-менеджмент [Електронний ресурс] : конспект лекцій / Г.В.Демченко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 73 с.
7. Полінкевич О. М. Обґрунтування управлінських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. / О.М.Полінкевич, І.Г.Волинець. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 336 с.
8. Blair, G., Woodcock, H., Pagano, R., & Endlar, L. Constructing a Risk Management Framework to Protect the Organization. *Journal of UTEC Engineering Management*. 2024. №2(1). P. 113–124.
9. DOI: <https://doi.org/10.36344/utecem.2024.v02i01.010>
10. Chitta S., Soni H. The impact of financial risk management on firm performance: a study in financial management practices. *Revista De Gestão E Secretariado*. 2023. №14(10). P. 18095–18110.
11. DOI: <https://doi.org/10.7769/gesec.v14i10.2736>
12. Kochkodan, V. B., & Petryna, M. Y. Enterprise Risks Management in Modern Conditions. *The Actual Problems of Regional Economy Development*. 2024. №1(20). P. 230–238. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.230-238>

Електронні ресурси

1. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (база нормативно-правових актів).
2. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua> (державна політика у сфері підприємництва, аналітика).
3. Дія.Бізнес. Національна онлайн-платформа для підприємців. URL: <https://business.dia.gov.ua> (кейси, консультації, шаблони документів).
4. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (макроекономічні показники: інфляція, облікова ставка, курс валют).
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Держстат. Офіційна державна статистична інформація. URL : <https://stat.gov.ua/>.
7. Вебпортал електронних сервісів автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність». URL: <https://asbn.minjust.gov.ua/dashboard>
8. Management.com.ua. [Інтернет-портал для управлінців]. URL: <https://www.management.com.ua/>.